

Sygn. akt III APa 39/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Ewa Stryczyńska

Sędziowie: SA Magdalena Tymińska (spr.)

SO del. Marzena Wasilewska

Protokolant: st. sekr. sądowy Marta Brzezińska

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2017 r. w Warszawie

sprawy E. T. (1)

przeciwko (...) Spółce z o.o. w W.

o odszkodowanie z tytułu zakazu konkurencji

na skutek apelacji (...) Spółki z o.o. w W.

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa- Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 12 września 2013 r. sygn. akt VII P 52/08

I. zmienia w całości zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1) powództwo oddala,

2) nakazuje pobrać od E. T. na rzecz Skarbu Państwa – Kasa Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie kwotę 838,44 (osiemset trzydzieści osiem 44/100) złotych tytułem zwrotu wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa,

3) zasądza od E. T. na rzecz (...) Spółki z o.o. w W. kwotę 5.417 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego;

II. zasądza od E. T. na rzecz (...) Spółki z o.o. w W. kwotę 24.963 (dwadzieścia cztery tysiące dziewięćset sześćdziesiąt trzy) złote tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i postępowania kasacyjnego.

Marzena Wasilewska Ewa Stryczyńska Magdalena Tymińska

UZASADNIENIE

Powódka E. T. wniosła o zasądzenie odszkodowania z tytułu zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy w kwocie 208.149 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi: od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 czerwca 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 lipca 2007r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 sierpnia 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 września 2007 r. do dnia zapłaty,

od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 października 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 listopada 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 grudnia 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 stycznia 2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 lutego 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 marca 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 kwietnia 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 maja 2007 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania w sprawie, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Pozwany (...) Spółka z o.o. w W. wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 12 września 2013 r. zasądził od (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz E. T. kwotę 208.149 zł tytułem odszkodowania za obowiązywanie zakazu konkurencji po ustaniu stosunku pracy wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi: od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 czerwca 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 lipca 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 sierpnia 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 września 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 października 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 listopada 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 grudnia 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 stycznia 2008r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 lutego 2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 marca 2008 r. do dnia zapłaty, od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 kwietnia 2008 r. do dnia zapłaty i od kwoty 17.345,75 zł od dnia 11 maja 2008 r. do dnia zapłaty (pkt.1); zasądził od (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz E. T. kwotę 10.408 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania - uiszczonej opłaty od pozwu oraz kwotę 5.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt. 2); wyrokowi w punkcie 1 nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 17.345,75 zł (pkt.3); zasądził od (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz Skarbu Państwa - Kasa Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie kwotę 838,44 zł tytułem wydatków wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa (pkt.4).

Sąd Okręgowy Warszawa- Praga w Warszawie ustalił następujący stan faktyczny:

E. T. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w (...) Sp. z o.o. od 4 lutego 2002 r. początkowo na czas określony na stanowisku głównego specjalisty w Zespole Radców Prawnych w pełnym wymiarze czasu pracy, z wynagrodzeniem miesięcznym w wysokości 8.000zł brutto (umowa z dnia 16 stycznia 2002 r.). Na podstawie umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r., powódka objęła stanowisko Doradcy Prawnego Zarządu Pracodawcy - Rady Prawnego, z wynagrodzeniem miesięcznym 11.300 zł brutto. W aneksie do umowy z dnia 12 stycznia 2004 r., wprowadzono zmianę dotyczącą wysokości wynagrodzenia powódki, tj. od dnia 1 grudnia 2003 r. wysokość wynagrodzenia powódki wynosiła 12.000 zł.

Pozwana spółka zawarła z powódką w dniu 4 lipca 2004 r. umowę o zakazie konkurencji. Z treści § 2 tej umowy wynika, że przez 12 miesięcy od ustania stosunku pracy, pracodawca zobowiązuje się wypłacić pracownikowi comiesięczne odszkodowanie w wysokości równej 1/12 sumy otrzymywanych w okresie 12 miesięcy poprzedzających ustanie stosunku pracy miesięcznych wynagrodzeń, o których mowa w umowie o pracę (przedłożona przez powódkę kserokopia umowy o zakazie konkurencji poświadczona za zgodność z oryginałem).

W dniu 31 lipca 2004 r. na podstawie aneksu do umowy o pracę, spółka zawarła z powódką umowę na czas nieokreślony na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego Spółki, z wynagrodzeniem miesięcznym w wysokości 13.000 zł. Następnie aneksem z dnia 30 grudnia 2004 r. wprowadzono zmianę dotyczącą wysokości wynagrodzenia powódki, tj. od dnia 1 października 2004 r. wysokość wynagrodzenia powódki wynosiła 16.000 zł.

E. T. w okresie od 1 kwietnia 2006 r. do 30 marca 2007 r. uzyskiwała przychód w wysokości: 114.666,67 zł z tytułu płacy zasadniczej, 14.508,70 zł z tytułu wynagrodzenia chorobowego, 3.627,03 zł z tytułu dopełnienia do wynagrodzenia chorobowego, 65.539,30 zł z tytułu zasiłku chorobowego oraz kwoty 16.384,17 zł z tytułu dopełnienia

zasiłku chorobowego. Wynagrodzenie powódki liczone jako ekwiwalent za urlop wynosiło w okresie od 4 lutego 2002r. do 30 kwietnia 2007 r. - 17.688,33 zł.

Spółką (...) w W. kierował od 2001 r. M. R. (1). W spółce zawierano z członkami zarządu i pracownikami umowy o zakazie konkurencji. W 2005 r., kierujący spółką M. R. (1) i F. Z. uznali, iż istnieje interes ekonomiczny spółki, aby podjąć działania mające na celu zwiększenie udziału spółki w rynku oraz - uniezależnienie jej od zewnętrznego zagranicznego operatora jako dostawcy urządzeń do gier. Celem działu, którym kierowała powódka było przygotowanie warunków ekonomicznych i prawnych do połączenia z drugą spółką realizującą monopol w grach, tj. ze Spółką (...). Wskazana spółka była powiązana z innym globalnym operatorem, który zaczął publicznie żądać odszkodowania w wysokości 90 mln euro. Powódka uczestniczyła w pracach, które miały przygotować takie rozwiązania prawne i ekonomiczne, które gwarantowały uniknięcie negatywnych skutków finansowych tego połączenia. Innym, z zadań powódki było dokonanie restrukturyzacji przynoszących straty spółek zależnych. Powódka, jako prokurent brała udział w tych działaniach, które wymagały poufności. Umowa o zakazie konkurencji z powódką została zawarta zgodnie z zasadami reprezentacji w spółce. Strony otrzymały po jednym jej egzemplarzu. Umowa o zakazie konkurencji zawarta została z powódką z inicjatywy zarządu, gdyż powódka miała dostęp do informacji, których ujawnienie mogło narazić spółkę na straty. Głównym celem zawarcia umowy było chronienie informacji o spółce, informacji służbowych.

Umowy o zakazie konkurencji zawarte od 2005 r. do 2008 r. były przechowywane w aktach osobowych pracowników. Umowa zawarta z powódką prawdopodobnie znajdowała się w szafie pancерnej prezesa zarządu. Kontrola wewnętrzna w organach spółki wykazała, że oryginał umowy o zakazie konkurencji zawartej z powódką nie znajdował się w spółce.

Na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego grafologa z dnia 19 marca 2013 r., Sąd Okręgowy ustalił, że podpisy M. R. (2) i F. Z. na umowie o zakazie konkurencji zawartej z powódką są autentyczne. Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanej o przeprowadzenie badań fizykochemicznych dokumentu w celu ustalenia okresu złożenia podpisów, m.in. mając na uwadze okoliczność, że strona powodowa nie wyraziła zgody, aby ingerować w dokument w sposób, który by go zniszczył.

Sąd Okręgowy stwierdził, że M. R. (2) i F. Z. potwierdzili, że podpisy na umowie o zakazie konkurencji z powódką zostały przez nich złożone.

Stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz w aktach osobowych powódki, jak również - zeznań świadków: M. R. (2), F. Z., M. B., A. W. (1), J. K. (1) oraz - zeznań powódki. Sąd dał wiarę zeznaniom powyższych świadków, albowiem są spójne, wzajemnie się uzupełniają i korespondują z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie. Sąd Okręgowy pominął dowód z zeznań świadków W. Z., K. M., A. W. (2), J. S., L. M., S. Ł., W. M., albowiem treść złożonych przez nich zeznań nie była istotna dla rozstrzygnięcia. W ocenie Sądu Okręgowego, opinie biegłych sądowych są wiarygodnym dowodem w sprawie.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga zważył, że powództwo jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie w całości.

Podstawą roszczeń powódki jest umowa o zakazie konkurencji zawarta z pozwaną spółką w dniu 4 lipca 2013 r. (omyłka Sądu Okręgowego, powinno być 2005 r.), zgodnie z którą przez 12 miesięcy od ustania stosunku pracy, pracodawca zobowiązał się wypłacać comiesięczne odszkodowanie w wysokości równej 1/12 sumy otrzymywanych w okresie 12 miesięcy poprzedzających ustanie stosunku pracy miesięcznych wynagrodzeń, o których mowa w umowie o pracę. Powódka zobowiązała się natomiast nie prowadzić działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności pozwanej spółki jak również nie świadczyć pracy na rzecz przedsiębiorcy prowadzącego działalność konkurencyjną przez okres 12 miesięcy od ustania stosunku pracy.

Zdaniem Sadu Okręgowego, roszczenie powódki znajduje uzasadnienie w art. 101¹ i art. 101² k.p.

Sąd Okręgowy stwierdził, że świadkowie M. R. (2) i F. Z. podnosili, że umowy o zakazie konkurencji były zawierane z pracownikami mającymi dostęp do szczególnie ważnych informacji spółki. Świadcowi ci, pełniący funkcję prezesa

i członka zarządu, przedstawili zmiany organizacyjne, cele i potrzeby ekonomiczne (...) Sp. z o.o. Powyższe działania wiązały się z dostępem pewnych grup pracowników do informacji szczególnie ważnych i chronionych.

Zdaniem Sądu Okręgowego, przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że umowa o zakazie konkurencji zawarta z powódką istnieje i stanowi podstawę roszczenia odszkodowawczego powódki. Pomimo zmian we władzach spółki, stroną umowy nadal pozostaje ten sam podmiot i powinien się wywiązać z zaciągniętego zobowiązania.

Sąd Okręgowy uznał, że powódka zasadnie domaga się zapłaty z tytułu umowy o zakazie konkurencji dochodzonej kwoty. Strona pozwana nie wywiązała się z zobowiązania wynikającego z umowy, wobec czego roszczenie stało się w całości wymagalne. Konieczność wykonania tego zobowiązania wynika z zawartej pomiędzy stronami umowy o zakazie konkurencji.

Zdaniem Sądu Okręgowego, wymogi określone w przepisach zostały spełnione w niniejszej sprawie. Powódka, będąca zatrudniona na stanowisku dyrektora, miała dostęp do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę, a po ustaniu stosunku pracy nie podjęła żadnej działalności konkurencyjnej. Z tych względów, Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powódki kwotę 208.149 zł tytułem odszkodowania za okres trwania umowy o zakazie konkurencji z ustawowymi odsetkami na podstawie art. 481 § 1 k.c. Na podstawie art. 98 k.p.c. i rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U.2013.461 j.t.)

Sąd Okręgowy zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.408 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (opłata od pozwu i kwota 5.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego). O zwrocie kwoty 838,44 zł tytułem wydatków wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa - orzekł na podstawie art. 3 w zw. z art. 5 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2010.90.594 j.t.). Wyrokowi nadano rygor natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 477² § 1 k.p.c.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości apelacją pozwany (...) Sp. z o.o. w W., wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu za obie instancje. Skarżący zarzucił: 1) naruszenie przepisów postępowania w postaci art. 233 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające w szczególności na: • uznaniu, że zeznania M. R. (2), osoby bezpośrednio zainteresowanej pozytywnym dla powódki rozstrzygnięciem sprawy, stanowiące mogą podstawę do dokonania ustaleń potwierdzających rzekomą konieczność zawarcia z powódką – radcą prawnym wykonującym zawód, umowy o zakazie konkurencji w lipcu 2005 r., jak również posiadania przez stronę pozwaną egzemplarza tej umowy, mimo braku potwierdzenia w materiale dowodowym; • pominięciu zeznań świadka W. M., prezesa zarządu Spółki po odwołaniu M. R., z których wynika, że w miejscu, gdzie rzekomo znajdowała się umowa o zakazie konkurencji, takiej umowy nie było; • pominięciu zeznań L. M., który jako członek zarządu w okresie od maja 2005 r. do września 2006 r. wskazał, że nie spotkał się z umową o zakazie konkurencji z powódką; • nieuwzględnieniu zeznań świadków M. B., J. K. (2) i A. W. (1) w zakresie dokonanych przez nich ustaleń co do braku umowy oraz nierozliczenia się przez członków zarządu z imiennych pieczętek, które wykorzystano przy podpisaniu umowy; • nieuwzględnieniu zeznań powódki, zgodnie z którymi miała uprawnienie radcowskie i adwokackie, a co za tym idzie była zobowiązana do zachowania tajemnicy; • pominięciu sprzeczności w zeznaniach świadków W. Z. i M. R. (2) co do miejsca przechowywania umowy o zakazie konkurencji z powódką; • pominięciu okoliczności braku w aktach osobowych powódki umowy o zakazie konkurencji mimo, że pozwana zamieszczała takie umowy w aktach osobowych pracownika; • uznanie, że skoro powódka przedstawiła egzemplarz umowy o zakazie konkurencji, to taka umowa została zawarta przez pozwanego; • pominięciu nakazu Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 28 maja 1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt pracownika, zgodnie z którym umowa o zakazie konkurencji powinna się znajdować w aktach osobowych pracownika; 2) art. 328 § 2 k.p.c. przez niezamieszczenie w pisemnym uzasadnieniu wyroku odniesienia do zarzutów strony pozwanej dotyczących: braku związania umową o zakazie konkurencji, braku celu zawarcia umowy o zakazie konkurencji z radcą prawnym wykonującym zawód i zobowiązaniem z tego tytułu do zachowania w tajemnicy informacji powziętych w związku ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz określonego podmiotu, nadużycia prawa przez powódkę; 3)

niewuzględnienie faktu, że powódka przez cały okres świadczenia pracy na rzecz pozwanego wykonywała zawód radcy prawnego, z którym związany jest obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej, zarówno w trakcie świadczenia pomocy prawnej, jak i w okresie późniejszy, wobec czego zawarcie z powódką umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy sprzeczne jest z celem zawarcie tego rodzaju umowy, który można wywieść z przepisu art.101⁽²⁾ § 1, a którym jest ochrona pracodawcy przed ujawnieniem przez pracownika szczególnie ważnych informacji, do których pracownik miał dostęp w czasie wykonywania obowiązków pracowniczych. Nadto w przypadku uznania przez Sąd II instancji, że umowa o zakazie konkurencji została rzeczywiście zawarta i obowiązuje strony; pozwana Spółka zarzuciła: 1) naruszenie art. 8 k.p. wobec jego niezastosowania, podczas gdy domaganie się przez powódkę odszkodowania z tytułu umowy o zakazie konkurencji po roku nieświadczenia pracy na rzecz pracodawcy przed rozwiązaniem stosunku pracy, stanowi nadużycie prawa; 2) ustalenie wysokości odszkodowania z pominięciem treści zaświadczenia o wysokości wynagrodzenia otrzymanego w okresie 12 miesięcy przed datą rozwiązania stosunku pracy i zasądzenie kwot wskazanych w pozwie; 3) niewuzględnienie okoliczności, że strona pozwana o roszczeniu powódki – o istnieniu umowy o zakazie konkurencji, dowiedziała się dopiero w dacie otrzymania wezwania do zapłaty – 23 maja 2008 r., a zatem dopiero od terminu wskazanego jako termin zapłaty w wezwaniu, względnie od dnia przedstawienia pozwanemu kopii umowy o zakazie konkurencji istnieje prawna możliwość zasądzenia odsetek ustawowych od zasadzonej kwoty.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 26 września 2014 r. (sygn. akt III APa 5/14): I. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że zasądził od (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz E. T. kwotę 156.087 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 maja 2008 r. do dnia zapłaty; II. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że zasądził od (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz E. T. kwotę 9.106,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; III. w pozostałej części oddalił apelację; IV. zasądził od (...) Spółki z o.o. w W. na rzecz E. T. kwotę 1350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, po częściowym skompensowaniu tych kosztów.

Sąd Apelacyjny w Warszawie zważył, że niezasadne są zarzuty apelacyjne podważające ustalenia Sądu Okręgowego co do skuteczności prawnej umowy o zakazie konkurencji z dnia 4 lipca 2005 r. Przedmiotowa umowa została podpisana przez dwóch członków Zarządu (zgodnie z wpisem w KRS), a z jej treści wynika, że zobowiązanie wypłacania odszkodowania przyjęła na siebie spółka jako pracodawca. Niewątpliwie jeden egzemplarz umowy winien być dołączony do akt osobowych powódki, ale bezsporne jest, że tak się nie stało. Brak jest jednak podstaw do kwestionowania zeznań M. R. (2), iż egzemplarz umowy został umieszczony w kasie pancernej w gabinecie prezesa. Jak zeznał świadek F. Z. wiadomość o zawarciu umowy o zakazie konkurencji nie mogła być rozpowszechniona, bowiem mógł być to powód do kolejnych roszczeń finansowych załogi. Delegowanie członka rady nadzorczej W. M. do czasowego wykonywania czynności członka zarządu Spółki nastąpiło uchwałą nr (...) z 26 kwietnia 2006 r., w ramach delegacji pełnił on obowiązki prezesa. Z jego zeznań wynika, że miał klucz do kasy pancernej, ale nie pamięta czy zapoznał się z dokumentami znajdującymi się w tej kasie. Rada nadzorcza nie dokonała inwentaryzacji dokumentów pozostawionych przez ustępującego prezesa zarządu M. R. (2), nie został sporządzony protokół zdawczo-odbiorczy. W okolicznościach sprawy a w szczególności wobec jednoznacznych zeznań M. R. (2) i F. Z., że przedłożona przez powódkę umowa o zakazie konkurencji została przez nich podpisana, zarzuty apelacyjne pozostają bez wpływu na ważność umowy z 4 lipca 2005 r. stanowiącej podstawę żądania pozwu.

Sąd Apelacyjny podniósł także, że z zakresu obowiązków powódki na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego nie wynika, aby bezpośrednio zajmowała się obsługą prawną spółki. O potrzebie zawarcia umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy decyduje pracodawca. Okoliczność, iż powódka w ostatnim okresie zatrudnienia korzystała z długotrwałego zwolnienia lekarskiego pozostaje bez związku z dostępem do szczególnie ważnych informacji jako przesłankę decyzji pracodawcy co do zawarcia umowy o zakazie konkurencji. Brak podstaw prawnych do rozważenia tego zarzutu w aspekcie art. 8 k.p.

Za zasadne Sąd Apelacyjny uznał natomiast zarzuty dotyczące wysokości odszkodowania oraz sposobu zasądzenia odsetek. Kierując się treścią umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2002 r., Sąd Apelacyjny przyjął, że brane powinny

być pod uwagę wszystkie wypłaty mające charakter wynagrodzenia w okresie od maja 2006 r. do kwietnia 2007 r., a zatem wynagrodzenie zasadnicze 114.666,67 zł, nagroda z zysków 19.675,00 zł, dodatkowe świadczenie z ZUZP 1.749,60 zł, nagroda (ZUZP) 1.860,00 zł, dopełnienie wynagrodzenia za chorobę (ZUZP) 3.627,03 zł, wynagrodzenie za chorobę 14.508,70 zł. Łączna kwota odszkodowania wynosi zatem 156.087,00 zł. Co do odsetek, to Sąd Apelacyjny uznał wyjaśnienia powódki co do przyczyn niewystąpienia wcześniej na drogę sądową za nieprzekonywujące. Powódka jest prawnikiem, radcą prawnym, w (...) kierowała Działem Prawnym. Z zeznań powódki wynika, iż świadomie zdecydowała się na zgłoszenie roszczenia po upływie czasu obowiązywania umowy. Powódka była wprowadzona w sytuację istniejącą w dacie podpisywania przedmiotowej umowy, wiedziała, że ujawnienie jej zawarcia nie byłoby dobrze przyjęte. Strona pozwana nie miała świadomości istnienia umowy z powódką o zakazie konkurencji, umowa nie została dołączona do jej akt osobowych. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, roszczenie powódki stało się wymagalne w dacie wystąpienia z żądaniem zapłaty i z tych względów dokonał zmiany zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie kwoty odszkodowania z ustawowymi odsetkami od 24 maja 2008 r.

Strona pozwana wywiodła od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie skargę kasacyjną, zarzucając naruszenie: 1) art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p.: • przez jego niewłaściwe zastosowanie, skutkujące dokonaniem błędnej wykładni umowy o pracę zawartej z powódką z dnia 1 sierpnia 2002 r., częściowo zmienionej aneksem z dnia 31 lipca 2004 r. i stwierdzeniem, że z umowy tej nie wynika, aby powódka bezpośrednio zajmowała się obsługą prawną pozwanego, podczas gdy z prawidłowej wykładni, uwzględniającej ujawniony w preambule do umowy cel i przyczynę jej zawarcia, wynika, że powódka była zatrudniona w związku z wykonywanym przez nią zawodem radcy prawnego, posiadanych kwalifikacjami zawodowymi, a także w celu świadczenia pomocy prawnej na rzecz pozwanego; • przez jego niewłaściwe zastosowanie, skutkujące dokonaniem błędnej wykładni umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2002 r., częściowo zmienionej aneksem z dnia 31 lipca 2004 r. i stwierdzeniem, że z umowy tej nie wynika, aby powódka bezpośrednio zajmowała się obsługą prawną pozwanego, podczas gdy z prawidłowej wykładni tej umowy, uwzględniającej wszystkie jej postanowienia, a także postanowienia aneksu –w szczególności § 1 ust. 2 pkt 1, 8 i 10 tego aneksu –wynika, że powódka była zatrudniona w związku z wykonywanym przez nią zawodem radcy prawnego, posiadanych kwalifikacjami zawodowymi, a także w celu świadczenia pomocy prawnej na rzecz pozwanego; • przez jego niewłaściwe zastosowanie i dokonanie przy zastosowaniu reguł interpretacyjnych, wynikających z tego przepisu, oczywiście błędnej wykładni § 2 umowy o zakazie konkurencji w związku z § 4 umowy o pracę i przyjęcie, że „określenie w umowie o zakazie konkurencji podstawy naliczenia odszkodowania w postaci sumy otrzymanych miesięcznych wynagrodzeń z odwołaniem do umowy o pracę nie jest jednoznaczne, jako że umowa o pracę wskazuje premie i nagrody wypłacane w konkretnym miesiącu”, podczas gdy określające wysokość odszkodowania postanowienie umowy o zakazie konkurencji („miesięczne wynagrodzenie, o którym mowa w umowie o pracę”) nie budzi jakichkolwiek wątpliwości interpretacyjnych, albowiem z jego brzmienia wynika wprost, że podstawą do określenia wysokości odszkodowania jest wynagrodzenie, o którym mowa w § 4 ust. 1 umowy o pracę; 2) art. 101⁽¹⁾ § 1 i 101⁽²⁾ § 1 k.p. w związku z art. 3 ust. 3, art. 4 i art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (j.t.: Dz.U. z 2014 r., poz. 637 ze zm.), przez ich błędną wykładnię i uznanie, że zawarcie umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy z wykonującym zawód radcą prawnym, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę w związku z wykonywanym przez niego zawodem oraz kwalifikacjami, nie jest sprzeczne z zasadami wykonywania zawodu radcy prawnego i celem zawarcia tego rodzaju umowy, którym to celem jest ochrona pracodawcy przed ujawnieniem przez pracownika szczególnie ważnych informacji, do których pracownik miał dostęp w trakcie trwania stosunku pracy, w sytuacji, gdy zatrudniony na podstawie umowy o pracę radca prawny jest obowiązany dochować tajemnicy zawodowej, zaś obowiązek ten nie może zostać ograniczony w czasie, jest nieodpłatny, jak również radca prawny z takiego obowiązku nie może zostać zwolniony; 3) art. 378 § 1 k.p.c., przez nierozpoznanie wszystkich zarzutów apelacji, tj. zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c., przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na nieuwzględnieniu zeznań powódki, zgodnie z którymi przez cały okres wykonywania pracy u pozwanego miała uprawnienia radcy prawnego, a co za tym idzie, była z tytułu wykonywanego zawodu zobowiązana do zachowania tajemnicy zawodowej, co w konsekwencji doprowadziło Sąd drugiej instancji do błędnego stwierdzenia, że powódka nie zajmowała się bezpośrednio obsługą prawną spółki. Z uwagi na powyższe zarzuty, strona pozwana wniosła

o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od strony pozwanej kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2016 r. sygn. akt II PK 73/15) uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, że podstawową kwestią, która wymagała rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, a którą Sąd odwoławczy potraktował niezwykle pobieżnie, było stwierdzenie, czy można skutecznie zawrzeć umowę o zakazie konkurencji z pracownikiem wykonującym zawód radcy prawnego, świadczącym obsługę prawną pracodawcy. Zgodnie z art. 101⁽¹⁾ § 1 k.p., w zakresie określonym w odrębnej umowie, pracownik nie może prowadzić działalności konkurencyjnej wobec pracodawcy ani też świadczyć pracy w ramach stosunku pracy lub na innej podstawie na rzecz podmiotu prowadzącego taką działalność (zakaz konkurencji). Natomiast w myśl art. 101⁽²⁾ § 1 k.p., przepis art. 101⁽¹⁾ § 1 stosuje się odpowiednio, gdy pracodawca i pracownik mający dostęp do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę, zawierają umowę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy ma więc charakter przyczynowy, zawiera się ją dlatego, że pracownik ma dostęp do szczególnie ważnych informacji, a ich ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę. Inaczej rzecz ujmując, celem tej umowy jest wyłączenie możliwości praktycznego wykorzystania wiedzy i umiejętności uzyskanych w toku zatrudnienia u danego pracodawcy w samodzielnej działalności konkurencyjnej oraz przy wykonywaniu pracy na rzecz podmiotów, które taką działalność prowadzą, bowiem mogłoby to prowadzić do wystąpienia szkody po stronie pracodawcy.

Sąd Najwyższy stwierdził, że zawód radcy prawnego jest zawodem zaufania publicznego w rozumieniu art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Zasady wykonywania zawodu radcy prawnego oraz zasady organizacji i działania samorządu radców prawnych - sprawującego stosownie do art. 17 ust. 1 Konstytucji pieczę nad należyтым wykonywaniem tego zawodu w interesie publicznym - określa ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (j.t.: Dz.U. z 2015 r., poz. 507 ze zm. - dalej: „u.r.p.”). Według art. 3 ust. 2-5 u.r.p., w brzmieniu obowiązującym od 15 września 1997 r., radca prawny wykonuje zawód ze starannością wynikającą z wiedzy prawniczej oraz zasad etyki radcy prawnego (ust. 2) i jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzieleniem pomocy prawnej (ust. 3); obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej przez radcę prawnego nie może być ograniczony w czasie (ust. 4); nie można też radcy prawnego zwolnić z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę (ust. 5). Obowiązku zachowania przez radcę prawnego w tajemnicy informacji uzyskanych w związku z udzielaniem pomocy prawnej dotyczą także w szerokim zakresie zasady etyki radcy prawnego (reguły sformalizowanej deontologii zawodowej), stanowione przez samorząd radcowski. W art. 57 pkt 7 u.r.p. w brzmieniu obowiązującym od dnia 15 września 1997 r. przyznana została Krajowemu Zjazdowi Radców Prawnych - organowi samorządu radców prawnych - kompetencja do uchwalania, w ramach sprawowanej przez ten samorząd zgodnie z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu radcy prawnego, zasad etyki radców prawnych. Działając na podstawie art. 57 pkt 7 u.r.p., VIII Krajowy Zjazd Radców Prawnych uchwałą z dnia 10 listopada 2007 r. nr (...), która weszła w życie 1 stycznia 2008 r., uchwalił Kodeks etyki radcy prawnego (jednolity tekst tego Kodeksu uwzględniający zmiany wprowadzone 6 listopada 2010 r. ogłoszony został uchwałą Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 28 grudnia 2010 r., nr (...)). Zgodnie z art. 12 tego Kodeksu, istota zawodu radcy prawnego polega na tym, że uzyskuje on od klienta w zaufaniu informacje, których klient nie ujawniłby nikomu; radca prawny jest zobowiązany do zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym dowiedział się w związku z wykonywaniem czynności zawodowych; obowiązek zachowania w tajemnicy obejmuje wszystkie uzyskane przez radcę prawnego informacje, niezależnie od ich formy lub sposobu ich utrwalania; obowiązek zachowania w tajemnicy zawodowej obejmuje nie tylko zakaz ujawnienia informacji, lecz także skorzystania z nich w interesie własnym lub osoby trzeciej. W myśl art. 22 ust. 2 tego Kodeksu, radca prawny ma też obowiązek powstrzymać się od występowania na rzecz nowego klienta, jeżeli występuje ryzyko naruszenia zobowiązania do poufności wobec poprzedniego klienta

lub jeśli posiadana przez niego wiedza o sprawach poprzedniego klienta dałaby nowemu klientowi nieuzasadnioną przewagę, w szczególności gdy wiedza posiadana przez radcę prawnego w sprawach innego klienta mogłaby dać jakiegokolwiek korzyści nowemu klientowi (podobne postanowienia zawiera Kodeks etyki radców prawnych, który wszedł w życie 1 lipca 2015 r. - por. art. 16, 16, 17, 26, 28, 29).

Tak ukształtowany, jak wyżej przedstawiono, obowiązek zachowania tajemnicy przez radcę prawnego jest - podkreślił Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 22 listopada 2004 r., SK 64/03 - nierozzerwalnie związany ze statusem zawodu radcy prawnego: jego przynależnością do wyróżnionej w art. 17 ust. 1 Konstytucji RP kategorii zawodów zaufania publicznego. Obowiązek ten został ustanowiony w interesie klientów radców prawnych, a nie samych radców. Klienci przekazują radcy informacje dotyczące ich ważnych dóbr i interesów. Musi temu towarzyszyć zachowanie poufności. Zachowania poufności wymaga przede wszystkim ochrona tych dóbr i interesów. Zachowanie poufności jest nieodzowne także do prawidłowego wykonania zleconej usługi. Warunkiem prawidłowego udzielenia pomocy prawnej klientowi jest uzyskanie od niego wszystkich potrzebnych posiadanych przez niego informacji. Klient nie powinien powstrzymać się przed ich przekazaniem z obawy niezachowania ich w tajemnicy.

Sąd Najwyższy podkreślił, że obowiązek zachowania tajemnicy przez radcę prawnego ma jednak znaczenie wykraczające także poza stosunek zachodzący pomiędzy radcą a klientem. Prawidłowe wykonywanie zawodu radcy prawnego leży w interesie nie tylko klientów, ale i samorządu radcowskiego oraz wymiaru sprawiedliwości. Obowiązek zachowania tajemnicy przez radcę prawnego obwarowany jest różnorodnymi sankcjami prawnymi. W szczególności radca prawny ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną klientowi wskutek ujawnienia uzyskanych od niego informacji. Do radcy prawnego w związku z naruszeniem przez niego tajemnicy zawodowej może mieć też zastosowanie art. 266 § 1 k.k. Doniosłość obowiązku zachowania tajemnicy przez radcę prawnego podkreśla art. 27 u.r.p., w kształcie obowiązującym od 15 września 1997 r. Zawarta w nim rota ślubowania składanego przez radcę prawnego brzmi: „Ślubuję uroczyście w wykonywaniu zawodu radcy prawnego przyczyniać się do ochrony i umacniania porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki zawodowe wypełniać sumiennie i zgodnie z przepisami prawa, zachować tajemnicę zawodową, postępować godnie i uczciwie, kierując się zasadami etyki radcy prawnego i sprawiedliwości”.

Sąd Najwyższy wskazał, że powódka była zatem zobowiązana do zachowania w tajemnicy wszystkich uzyskanych w związku z wykonywaniem obsługi prawnej pozwanej spółki poufnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić tę spółkę na jakąkolwiek szkodę już na podstawie przytoczonych przepisów normujących zasady wykonywania zawodu radcy prawnego oraz zasad etyki radcy prawnego. Choć z tych przepisów i zasad nie wynikał zakaz świadczenia przez powódkę obsługi prawnej, ani wykonywania usług innego rodzaju dozwolonych dla radców prawnych na rzecz innych podmiotów po zakończeniu obsługi pozwanej spółki, to jednak te przepisy i zasady zobowiązywały ją w relacjach zawodowych z innymi podmiotami do bezwzględnego, nieograniczonego w czasie przestrzegania obowiązku zachowania w tajemnicy wszystkich uzyskanych w związku z obsługą spółki poufnych informacji, których ujawnienie mogłoby ją narazić na jakąkolwiek szkodę. Umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy zawarta z powódką jako osobą wykonującą obsługę prawną strony pozwanej pozbawiona byłaby zatem swojej *causae*, skoro brak możliwości wykorzystania przez nią jakichkolwiek informacji uzyskanych podczas zatrudnienia u strony pozwanej wynikał już z przepisów normujących zasady wykonywania zawodu radcy prawnego oraz z zasad etyki radcy prawnego. Niedopełnienie tych obowiązków obwarowane zostało przy tym różnorodnymi sankcjami nie tylko na gruncie prawa cywilnego (art. 471 k.c. – odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania), ale też w obszarze odpowiedzialności dyscyplinarnej, a nawet karnej, wobec czego umowa o zakazie konkurencji nie mogła służyć lepszemu zabezpieczeniu interesów strony pozwanej w tym kontekście.

Sąd Najwyższy stwierdził, że brak lub wadliwość *causae* dla czynności prawnych kausalnych powoduje ich bezwzględną nieważność (art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p.). W przypadku czynności obligatoryjnych kausalnych, z nieprawidłową *causae*, świadczenie osoby zobowiązanej nie może być skutecznie dochodzone na gruncie przepisów o wykonaniu zobowiązań. W powyższym zakresie zarzuty skargi kasacyjnej są zatem uzasadnione, ale kwestia nieważności umowy o zakazie konkurencji zawartej z powódką nie może być przez Sąd Najwyższy definitywnie rozstrzygnięta z uwagi na brak dostatecznych ustaleń odnośnie do charakteru obowiązków powódki w

okresie, gdy umowę tę zawierała ze stroną pozwaną. Brak causae w umowie o zakazie konkurencji dotyczy jedynie pracownika będącego radcą prawnym i w ramach swoich obowiązków pracowniczych wykonującego obsługę prawną pracodawcy, a nie osoby, która będąc radcą prawnym, zajmuje stanowisko niezwiązane z obsługą prawną podmiotu zatrudniającego. Sąd Najwyższy podniósł, że bliżej nieuzasadnione stanowisko Sądu Apelacyjnego o tym, że z zakresu obowiązków powódki na stanowisku dyrektora [...] nie wynika, aby bezpośrednio zajmowała się obsługą prawną spółki, nie poddaje się kontroli kasacyjnej, albowiem nie zostało wyjaśnione, jakie konkretnie obowiązki spoczywały na powódce i dlaczego nie dotyczyły obsługi prawnej strony pozwanej przez osobę zatrudnioną na stanowisku radcy prawnego, przy uwzględnieniu zarówno treści umowy o pracę, zakresu obowiązków, jak i zeznań samej powódki co do powierzonych jej u strony pozwanej zadań. Powyższe, zdaniem Sądu Najwyższego, uczyniło uzasadnionymi zarzuty skargi kasacyjnej odnoszące się zarówno do naruszenia art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p. (niemożliwe jest prawidłowe zastosowanie prawa materialnego do niewyjaśnionego lub niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego), jak i do naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., przez nieustosunkowanie się do zarzutu naruszenia przez Sąd pierwszej instancji art. 233 k.p.c. odnośnie do oceny zeznań samej powódki o charakterze jej zatrudnienia u strony pozwanej. Biorąc pod uwagę brak możliwości stwierdzenia, czy umowa o zakazie konkurencji zawarta między stronami jest umową ważną, za przedwczesne Sąd Najwyższy uznał zarzuty skargi kasacyjnej odnośnie do wysokości odszkodowania za przestrzeganie zakazu konkurencji.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Na wstępie należy podkreślić, że zgodnie z art. 398²⁰ k.p.c. Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. W ocenie Sądu Apelacyjnego, przedmiotowa wykładnia prawa uzasadnia konieczność dokonania przez Sąd II instancji nowych, szerszych ustaleń co do faktów, które są niezbędne dla ostatecznej subsumpcji. Ustalenia faktyczne Sądu I instancji nie zawierają wszystkich faktów istotnych dla rozstrzygnięcia, a ponadto znajdują się w nich pewne nieścisłości i błędy.

Na podstawie całokształtu materiału dowodowego zebranego w pierwszej i drugiej instancji (akta sądowe: akta osobowe, zeznania powódki, zeznania świadków: M. R. (2), F. Z., W. Z., M. B., K. M., K. C., A. W. (2), J. S., L. M., S. Ł., W. M., A. W. (1), J. K. (1), uchwały zarządu, uchwały rady nadzorczej, Regulamin Organizacyjny Spółki i schematy organizacyjne) Sąd Apelacyjny ustalił, że:

Powódka została zatrudniona w pozwanej spółce na podstawie umowy o pracę na czas określony od 4 lutego 2002 r. do 4 sierpnia 2002 r. na stanowisku głównego specjalisty w Zespole Radców Prawnych z wynagrodzeniem zasadniczym 8.000 zł, a następnie 8.800 zł. W procesie poprzedzającym zatrudnienie powódka złożyła do akt osobowych, m.in. „Wypis z listy radców prawnych” z dnia 11 stycznia 2002 r., w którym było zapisane, że wykonuje zawód racy prawnego w formie umowy o pracę od 1 stycznia 1984 r. Powódka w dniu 4 lutego 2002 r. złożyła oświadczenia na piśmie, m.in., że zobowiązuje się do zachowania i nieujawniania informacji o danych osobowych, zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, będących w posiadaniu Spółki w czasie trwania stosunku pracy i po jego ustaniu oraz, że znana jest jej treść przepisów, o których mowa w art. 8 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej, przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, przepisów o odpowiedzialności karnej za naruszenie tajemnicy państwowej i służbowej oraz tajemnicy przedsiębiorstwa. Ponadto jako główny specjalista w Zespole Radców Prawnych oświadczyła, że znane są jej obowiązki w zakresie ochrony tajemnicy państwowej i służbowej oraz tajemnicy przedsiębiorstwa w (...) sp. z o.o. na zajmowanym stanowisku służbowym.

Na podstawie umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2002 r. powódka została zatrudniona w pozwanej Spółce na czas nieokreślony na stanowisku doradcy prawnego zarządu w pełnym wymiarze czasu pracy w nienormowanym czasie pracy z wynagrodzeniem zasadniczym 11.300 zł (plus premie, nagrody i inne zgodnie z UZP), od 1 grudnia 2003 r. – 12.000 zł. W preambule tej umowy zostało zapisane: „Celem niniejszej Umowy jest takie określenie wzajemnych

prawi i obowiązków, aby skutecznie doprowadzić do zapewnienia pomocy prawnej w zarządzaniu przedsiębiorstwem Pracodawcy w zakresie wyznaczonym przez jego Zarząd. Pracownik oświadcza, że od 1984 roku wykonuje zawód radcy prawnego w rozumieniu ustawy o radcach prawnych i tym samym posiada wieloletnie doświadczenie w zakresie obsługi prawnej przedsiębiorców". (dokumenty: akta osobowe powódki)

Uchwałą Zarządu Spółki Nr (...) z dnia 2 grudnia 2003 r. został wprowadzony nowy Regulamin Organizacyjny Spółki, na mocy którego został utworzony m.in. Dział Prawny. W nowym schemacie organizacyjnym przestał funkcjonować dotychczasowy Dział Organizacyjno-Prawny i Zespół Radców Prawnych. Nowy Regulamin został zatwierdzony uchwałą Rady Nadzorczej Nr (...) z dnia 19 stycznia 2004 r. Uchwałą Zarządu Spółki Nr (...) z dnia 3 marca 2004 r. w ramach realizacji w/w uchwały Rady Nadzorczej Nr (...)w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Organizacyjnego Spółki i Schematu Organizacyjnego oraz w oparciu o decyzję Ministerstwa Skarbu Państwa w sprawie łączenia (...) Sp. z o.o. z (...) Sp. z o.o. w ramach wprowadzenia zmian do struktury organizacyjnej Centrali TS Zarząd postanowił m.in. powołać E. T. na pełnomocnika ds. tworzenia Działu Prawnego. W dniu 17 lutego 2004 r. pozwana udzieliła ponadto powódce prokury samoistnej (poza stosunkiem pracy). Do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane było współdziałanie dwóch członków zarządu lub jednego członka zarządu z prokurentem. Wpis o prokurze dla powódki został wykreślony z KRS w dniu 16 lutego 2006 r. (prokura: k. 67 a.s., odpis pełny Spółki z KRS: k.71 a.s.).

Organizacyjnie Dział Prawny zaczął funkcjonować od 31 lipca 2004 r. Byli w nim zatrudnieni pracownicy na stanowiskach specjalistów i radców prawnych. Dział Prawny funkcjonował w schemacie organizacyjnym Spółki do 30 kwietnia 2007 r. (uchwały, schematy organizacyjne: k. 787-781, 801-842 a.s.). Zgodnie z § 24 ust.1 Regulaminu Organizacyjnego Spółki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. do zakresu zadań Działu Prawnego należało:

- 1) prawna obsługa Zarządu Spółki,
- 2) koordynacja i współpraca z zewnętrznymi podmiotami świadczącymi doraźnie pomoc prawną Spółce,
- 3) koordynacja pomocy prawnej w Centrali Spółki,
- 4) świadczenie pomocy prawnej Zarządowi Spółki w realizacji uprawnień wynikających z tytułu posiadanych przez Totalizator Sportowy udziałów w spółkach prawa handlowego,
- 5) świadczenie pomocy prawnej jednostkom organizacyjnym Centrali Spółki,
- 6) bieżąca współpraca z Działem Organizacji i Kadr,
- 7) nadzorowanie dokumentacji i prowadzenie rejestru spraw sądowych prowadzonych przez Centralę i Oddziały Spółki,
- 8) sporządzanie opinii, ekspertyz i analiz prawnych,
- 9) prowadzenie rejestru opinii prawnych,
- 10) występowanie do Krajowego Rejestru Sądowego w sprawie zmian w rejestrze, prowadzenie rejestru postanowień Krajowego Rejestru Sądowego,
- 11) prowadzenie dokumentacji związanej ze świadczoną pomocą prawną.

Ponadto niezależnie od powyższego zakresu zadań, Dział Prawny opracowywał projekty wewnętrznych aktów prawnych Spółki (ust.2 § 24 Regulaminu). (Regulamin Organizacyjny Spółki: k. 809-829 a.s.)

Po utworzeniu Działu Prawnego „Aneksem do umowy o pracę” z dnia 31 lipca 2004 r. powódka i pozwana Spółka wprowadziły zmiany do umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2002 r. Powódka od 1 sierpnia 2004 r. została zatrudniona na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego, który wcześniej – realizując w/w uchwały zarządu – formalnie tworzyła. Wynagrodzenie zasadnicze zostało określone na 13.000 zł (od 1 października 2004 r. – 16.000 zł). Do zakresu

obowiązków powódki na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego należało: analizowanie, planowanie i organizowanie spraw leżących w zakresie zadań podległego Działu, kierowanie i organizowanie pracy i współpracy między podległymi pracownikami oraz nadzór nad ich czynnościami, stwarzanie warunków zapewniających: rzetelne i terminowe wykonywanie obowiązków przez podległych pracowników i – uaktualnianie ich wiedzy merytorycznej, przedstawianie wniosków awansowych, wniosków o nagrody i kary porządkowe wobec podległych pracowników, koordynowanie współpracy z innymi działami w Centrali Spółki, ze służbami prawnymi w Oddziałach Spółki, z radcami prawnymi, adwokatami oraz z zewnętrznymi kancelariami prawnymi, w tym formułowanie szczegółowego przedmiotu zleczonych opinii i ekspertyz, z rzecznikiem patentowym Spółki, koordynowanie czynności związanych z dochodzeniem roszczeń spółki, względnie obroną spółki w postępowaniu sądowym i arbitrażowym, przestrzeganie umowy Spółki oraz obowiązujących w Spółce Regulaminów i wykonywanie innych czynności **w zakresie obsługi prawnej** zleconych przez nadzorującego Dział członka zarządu. Strony nie usunęły Aneksu z dnia 31 lipca 2002 r. preambuły zapisanej w umowie o pracę z dnia 1 sierpnia 2002 r., w której podkreślono wieloletnie doświadczenie powódki jako radcy prawnej w zakresie obsługi prawnej przedsiębiorców oraz - zgodnie z którą celem zatrudnienia powódki było doprowadzenie do zapewnienia pomocy prawnej w zarządzaniu przedsiębiorstwem w zakresie wyznaczonym przez jego zarząd.

Powódka od 1 sierpnia 2004 r. jako Dyktor Działu Prawnego realizowała zadania tego Działu. Powódka świadczyła pomoc prawną pozwanej przez udzielanie bezpośrednio zarządowi porad prawnych, konsultacje i opiniowanie pod względem prawnym zamiarów i działań Spółki. Powódka wykonywała te czynności bezpośrednio w ramach kontaktów z członkami zarządu lub pośrednio, zlecając wykonanie określonych zadań związanych z pomocą prawną specjalistom i radcom prawnym zatrudnionym w Dziale i koordynując ich wykonanie, a także współpracując z zewnętrznymi kancelariami prawnymi, którym zlecano prowadzenie konkretnych spraw Spółki. W ramach swoich obowiązków na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego powódka uczestniczyła w posiedzeniach zarządu, na których były omawiane merytorycznie kwestie prawne pozostające w związku z działalnością Spółki.

W dniu 4 lipca 2005 r. strony zawarły umowę o zakazie konkurencji. Należy w tym miejscu podnieść, że Sąd I instancji wielokrotnie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku podaje błędnie lata zawarcia tej umowy, tj. wskazuje: 2004 r. lub 2013 r.. Przedmiotową umowę o zakazie konkurencji podpisała powódka a w imieniu pracodawcy, zgodnie z zasadami reprezentacji pozwanej Spółki, dwaj członkowie zarządu: M. R. (2) (prezes zarządu) i F. Z. (członek zarządu). W umowie strony ustaliły, że powódka w związku ze swoim zatrudnieniem u pracodawcy na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony, z dnia 4 lutego 2002 r., zobowiązuje się w okresie zatrudnienia oraz przez dwanaście miesięcy od ustania zatrudnienia nie prowadzić działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności prowadzonej przez pracodawcę. Za działalność konkurencyjną w rozumieniu niniejszej umowy uznano wszelką działalność stanowiącą przedmiot przedsiębiorstwa pracodawcy oraz: prowadzenie przedsiębiorstwa o zbliżonym przedmiocie działalności w imieniu własnym lub za pośrednictwem osób trzecich, udział w Spółce prowadzącej działalność zbliżoną do działalności przedsiębiorcy, występowanie w charakterze agenta, pełnomocnika, prokurenta, doradcy, pośrednika lub członka władz konkurencyjnych przedsiębiorstw, także nieodpłatnie, świadczenie pracy na podstawie umowy o pracę, umowy o dzieło, umowy zlecenia i umów o podobnym charakterze na rzecz jakiegokolwiek przedsiębiorcy prowadzącego działalność konkurencyjną wobec pracodawcy. W umowie zapisano, że bez zgody pracodawcy, pracownik może nabywać akcje i udziały spółek dopuszczone do obrotu publicznego. Pracownik został ponadto zobowiązany do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji dotyczących przedsiębiorstwa pracodawcy, o których dowiedział się podczas i w związku z wykonywaniem obowiązków pracowniczych, a w stosunku do których pracodawca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności i których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę. Z tytułu zakazu konkurencji, przez 12 miesięcy od ustania stosunku pracy, pracodawca zobowiązał się wypłacić pracownikowi comiesięczne odszkodowanie w wysokości równej 1/12 sumy otrzymanych w okresie 12 miesięcy poprzedzających ustanie stosunku pracy miesięcznych wynagrodzeń, o których mowa w umowie o pracę (umowa o zakazie konkurencji: k. 709 a.s.). Powyższa umowa o zakazie konkurencji nie została umieszczona w aktach osobowych powódki. Jeden egzemplarz umowy otrzymała powódka, a drugi pozostał w dyspozycji prezesa zarządu i zaginął. Oprócz powódki i dwóch członków zarządu, którzy podpisali z powódką umowę o zakazie konkurencji, nikt inny z pracowników i organów Spółki z przedmiotową umową nie został zapoznany.

Funkcje Z. R. i F. Z. w zarządzie Spółki ustały w pierwszej połowie 2006 r.

Od 8 maja 2006 r. do 14 października 2006 r. powódka przebywała na zwolnieniu lekarskim. 16 października 2006 r. powódka złożyła wypowiedzenie umowy o pracę w związku z przejściem na emeryturę. Zgodnie z warunkami ustalonymi przez strony w Aneksie z dnia 31 lipca 2004 r. do umowy o pracę, okres wypowiedzenia wynosił 6 miesięcy i powódka była w tym okresie zwolniona z obowiązku świadczenia pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, jakie by jej przysługiwało gdyby pracowała. W związku z rozwiązaniem umowy o pracę i przejściem na emeryturę od 1 maja 2007 r. pozwana wypłaciła powódce odprawę emerytalną w wysokości 300% płacy zasadniczej za ostatni miesiąc przed przejściem na emeryturę.

E. T. figurowała w dokumentacji ewidencyjnej radców prawnych Okręgowej Izby Radców Prawnych w W. jako radca prawny zatrudniona na podstawie stosunku pracy od 1 stycznia 1984 r. do 30 kwietnia 2007 r. (do czasu przejścia na emeryturę). Pismem z dnia 14 czerwca 2007 r. powódka poinformowała OIRP o zakończeniu wykonywania zawodu radcy prawnego w formie stosunku pracy. (pismo OIRP w W. z dnia 11 stycznia 2011 r.: k. 186 a.s.).

Pismem z dnia 23 maja 2008 r. powódka wezwała pozwaną do zapłaty kwoty 208.149 zł z odsetkami od 12 rat po 17.345,75 zł od dat wskazanych w piśmie do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania należnego na podstawie umowy o zakazie konkurencji. Pozwana pismem z dnia 28 maja 2008 r. zwróciła się do powódki o przekazanie kserokopii umowy o zakazie konkurencji, informując, że umowa ta nie jest znana Spółce. (pisma: k. 10, k.39 a.s.) Powódka wykonała polecenie Spółki. Pozwana odmówiła wypłaty (bezsporne).

Pozostałe ustalenia Sądu Okręgowego, nie będące w sprzeczności z powyższymi ustaleniami, Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne, gdyż znajdują potwierdzenie w dowodach zebranych w postępowaniu.

Powyższe ustalenia faktyczne zostały dokonane na podstawie dowodów z akt osobowych powódki, dokumentów zgromadzonych w pierwszej i drugiej instancji (uchwały zarządu, uchwały rady nadzorczej, Regulamin Organizacyjny Spółki, schematy organizacyjne Spółki), zeznań świadków: M. R. (2), F. Z., W. Z., M. B., K. M., K. C. A. W. (2), J. S., L. M., S. Ł., W. M. oraz zeznań powódki w pierwszej i drugiej instancji. Sąd Apelacyjny dał wiarę zeznaniom wszystkich świadków, gdyż były logiczne i nie sprzeczne co do kluczowych dla rozstrzygnięcia faktów. Znalazły także potwierdzenie w dokumentach. Istotne znaczenie - dla ustaleń faktycznych i w konsekwencji dla oceny prawnej - mają, zdaniem Sądu II instancji, dowody z dokumentów złożonych w pierwszej i drugiej instancji. Ich treść jest konkretna, a ich moc dowodowa nie została podważona. Chodzi o dokumenty dotyczące: zatrudnienia powódki na kolejnych stanowiskach, jej uprawnień radcy prawnego przez cały okres zatrudnienia w pozwanej Spółce, wykonywania tego zawodu na podstawie stosunku pracy od 1984 r. do 30 kwietnia 2007r., umowy o zakazie konkurencji oraz – dotyczące powstania, organizacji i zadań Działu Prawnego. W ocenie Sądu Apelacyjnego, z dużą natomiast ostrożnością należało ocenić zeznania powódki, w szczególności przed Sądem II instancji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, powódka starała się w zeznaniach umniejszyć swoją rolę jako prawnika – radcy prawnego, świadczącego pomoc prawną pozwanej Spółce w okresie zatrudnienia na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego. Sąd Apelacyjny nie dał wiary zeznaniom powódki w tej części, w której twierdziła, że w spornym okresie jedynie formalnie była radcą prawnym i nie świadczyła pomocy prawnej Spółce. Twierdzenia powódki w tym zakresie są sprzeczne m.in. z zakresem zadań Działu Prawnego określonym w Regulaminie Organizacyjnym Spółki, z treścią preambuły umowy o pracę z dnia 1 sierpnia 2002 r. - aktualnej po zawarciu Aneksu z dnia 31 lipca 2004 r. do umowy o pracę - i z pisemnym zakresem jej obowiązków na stanowisku dyrektora, a także z zeznaniami świadków: Z. R., K. M. i L. M.. Ten pierwszy podkreślił szczególnie ważną rolę powódki w opracowywaniu rozwiązań prawnych umożliwiających realizację ekonomicznych zadań Spółki nałożonych m.in. przez Ministra Skarbu Państwa i Sejmową Komisję Skarbu. Świadek M. zeznała, że powódka uczestniczyła w posiedzeniach zarządu kiedy były omawiane sprawy prawne („chodziło o opiniowanie umów, inne sprawy prawne dotyczące spółki”). Świadek L. M. stwierdził, że „powódka miała dostęp do wszystkich prawnych spraw spółki”. Zeznania pozostałych świadków nie wniosły w tym zakresie nic istotnego, gdyż dotyczyły jedynie faktu zawarcia przez strony spornej umowy o zakazie konkurencji, jej przechowywania i poszukiwania w Spółce po złożeniu pozwu przez powódkę.

Podsumowując, w ocenie Sądu Apelacyjnego, z dowodów wynika, że powódka jako Dyrektor Działu Prawnego świadczyła pomoc prawną pozwanej Spółce w szerokim tego słowa znaczeniu zgodnie ze swoimi kwalifikacjami i starannością wynikająca z wiedzy prawniczej i wykonywanym zawodem radcy prawnego.

Przechodząc do oceny zarzutów apelacji, Sąd Apelacyjny na wstępie stwierdza, że zasadnie strona pozwana zarzuciła Sądowi I instancji naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. przez nie odniesienie się w pisemnym uzasadnieniu wyroku do zarzutów strony pozwanej dotyczących „niezwiązania” stron sporną umową o zakazie konkurencji z uwagi na brak celu zawarcia umowy o zakazie konkurencji z powódką jako radcą prawnym wykonującym zawód i zobowiązanym z tego tytułu do zachowania w tajemnicy informacji powziętych w związku ze świadczeniem pomocy prawnej na rzecz określonego podmiotu. Sąd I instancji nie poczynił w tym zakresie koniecznych ustaleń faktycznych, jak również nie dokonał oceny prawnej w kontekście przepisów prawa materialnego, w szczególności przepisów ustawy o racach prawnych w związku z art.101² § 1 k.p. Należy w tym miejscu jednak wskazać, że powyższe naruszenie Sądu Okręgowego nie mogło samo w sobie skutkować zastosowaniem art. 386 § 4 k.p.c. W utrwalonej judykaturze Sądu Najwyższego pozostaje pogląd, że uchybienie wymaganom określonym w art. 328 § 2 k.p.c. może być ocenione jako mogące mieć wpływ na wynik sprawy tylko wyjątkowo, gdy braki w uzasadnieniu są tak znaczące, że uniemożliwiają w istocie kontrolę instancyjną zaskarżonego orzeczenia. W przedmiotowej sprawie taka sytuacja nie zachodzi, z uwagi na obszerny materiał dowody zebrany w pierwszej instancji i istotę obowiązującej obecnie apelacji pełnej, która nakłada na sąd apelacyjny w takiej sytuacji obowiązek merytorycznego rozpoznania sprawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, należało podzielić zarzut apelacji naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. przez nieprawidłową ocenę materiału dowodowego zebranego w sprawie, tj. z przekroczeniem zasad swobodnej oceny dowodów w rozumieniu tego przepisu i w konsekwencji błędne przyjęcie, że zawarcie z powódką, zatrudnioną na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego, umowy o zakazie konkurencji z dnia 4 lipca 2005r. było konieczne, mimo że wykonując na tym stanowisku zawód radcy prawnego była zobowiązana do zachowania w tajemnicy informacji powziętych w związku ze świadczeniem pomocy prawnej zgodnie z art. 3 ust. 3-5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 233 ze zm.) oraz zasadami określonymi w tym zakresie w Kodeksie etyki radcy prawnego. W tym kontekście należało zatem uznać, że Sąd Okręgowy, pomijając w/w kwestie naruszył art.101⁽²⁾ § 1 k.p., przez uznanie, że umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy zawarta z powódką była ważna, mimo tego, że brak możliwości wykorzystania przez powódkę jakichkolwiek informacji uzyskanych podczas zatrudnienia u strony pozwanej i to przez nieograniczony czas wynikał z przepisów normujących zasady wykonywania zawodu radcy prawnego oraz z zasad etyki radcy prawnego, wobec czego umowa o zakazie konkurencji nie mogła służyć lepszemu zabezpieczeniu interesów strony pozwanej w tym kontekście.

W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Apelacyjny związany przy ponownym rozpoznaniu sprawy wykładnią Sądu Najwyższego zawartą w wyroku z dnia 12 kwietnia 2016 r., podziela argumentację prawną przedstawioną w uzasadnieniu tego wyroku odnoszącą się do przedmiotu sprawy. W ocenie Sądu Apelacyjnego, powódka będąc zatrudnionym w pozwanej Spółce radcą prawnym wykonującym obowiązki pracownicze na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego wykonywała obsługę prawną pracodawcy w rozumieniu art. 2 i art. 6 w zw. z art.7 i art.8 ust.1,3 i 4 ustawy o radcach prawnych. Należy podkreślić, że stanowisko to było ściśle związane ze świadczeniem pomocy prawnej pozwanej. Z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że powódka w całym okresie zatrudnienia w pozwanej Spółce wykonywała zawód radcy prawnego na podstawie stosunku pracy na kolejnych powierzanych jej samodzielnych stanowiskach pracy, poczynając od specjalisty, przez doradcę prawnego, na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego kończąc. Powódka awansowała na ostatnie stanowisko niewątpliwie w wyniku docenienia jej kwalifikacji i doświadczenia zawodowego jako radcy prawnego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nielogicznym byłoby przyjęcie, że radcy prawni zatrudnieni w Dziale Prawnym byli związani tajemnicą zawodową bezterminowo na podstawie art. 3 ust. 3-5 ustawy o radcach prawnych, a powódka koordynująca ich prace jako Dyrektor Działu Prawnego taką tajemnicą nie była związana, mimo o wiele szerszej wiedzy uzyskanej w związku z funkcjonowaniem Działu i wykonywaniem szeroko rozumianych zadań w sferze obsługi prawnej całego podmiotu (zarówno Centrali, jak i Oddziałów). Należy dać wiarę twierdzeniom pozwanej, podnoszonym w toku procesu, że dzięki temu, że powódka była radcą prawnym, miała prawo wierzyć, że powódkę wiąże na wszystkich zajmowanych

stanowiskach nakaz tajemnicy z ustawy o radcach prawnych oraz zasady Kodeksu etyki radcy prawnego. W ocenie Sądu Apelacyjnego, cała wiedza uzyskana przez powódkę w ramach wykonywania przedmiotowego zatrudnienia pozostawała w ścisłym związku z pomocą prawną świadczoną Spółce. To, że powódka jako Dyrektor Działu Prawnego obok czynności stricte stanowiących „świadczanie pomocy prawnej” wykonywała dodatkowo czynności związane z kierowaniem i koordynowaniem pracy działu (np. wystawianie faktur, nadzór nad podległymi pracownikami) nie oznacza, że powódka była zwolniona z zakazów i nakazów związanych z wykonywaniem zawodu radcy prawnego na tym stanowisku.

Podsumowując, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 kwietnia 2016 r., sygn. I PK 73/15 stwierdził, że umowa o zakazie konkurencji zawarta z zatrudnionym na podstawie umowy o pracę radcą prawnym i w ramach swoich obowiązków pracowniczych wykonującym obsługę prawną, jest pozbawiona *causae*, a zatem jest bezwzględnie nieważna (art. 58 § 1 k.c.). W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Apelacyjny stwierdził, że powódka przez cały okres zatrudnienia u pozwanego wykonywała zawód radcy prawnego polegający na świadczeniu pomocy prawnej – na wszystkich stanowiskach, także na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego. Wobec powyższego, sporna umowa o zakazie konkurencji z dnia 4 lipca 2005 r. jest nieważna jako pozbawiona *causae* w rozumieniu art. 101⁽²⁾ § 1 k.p. (art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.). Powódka była bowiem zobowiązana do zachowania w tajemnicy wszystkich uzyskanych w związku z wykonywaniem obsługi prawnej pozwanej spółki – także na stanowisku Dyrektora Działu Prawnego – poufnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić tę spółkę na jakąkolwiek szkodę, już na podstawie przepisów normujących zasady wykonywania zawodu radcy prawnego oraz zasad etyki radcy prawnego.

Z tych wszystkich względów, Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację strony pozwanej.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Apelacyjny w Warszawie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., art. 98 w zw. z art. 99 k.p.c. i § 11 ust.1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.) oraz art. 97 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz.623) orzekł jak w pkt I wyroku. Sąd Apelacyjny o kosztach postępowania apelacyjnego i kosztach postępowania kasacyjnego (opłata od apelacji, opłata od skargi kasacyjnej, wynagrodzenie pełnomocnika profesjonalnego) rozstrzygnął na podstawie przepisów art. 391 § 1 w zw. z art. 98 i art. 99 k.p.c. oraz § 12 ust. 3 i ust.4 pkt 2 w zw. z § 11 ust.1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu - w pkt II wyroku.

Magdalena Tymińska Ewa Stryczyńska Marzena Wasilewska